

MGR. LENKA PICHLÍKOVÁ

MICHAIL ČECHOV Z EVROPY DO AMERIKY: Z JEVIŠTĚ K PEDAGOGICKÉ METODĚ

POSUDEK OPONENTA

Mgr. Lenka Pichlíková Burke předkládá k obhajobě obsáhlou dizertační práci nazvanou *Michail Čechov z Evropy do Ameriky: Z jeviště k pedagogické metodě*. Vypracovala ji pod vedením doc. MgA. Jakuba Korčáka v USA, kde už téměř 40 let sídlí. Její práci lze bez nadsázky a s čistým svědomím označit za vzorový příklad uměleckého výzkumu, neboť Lenka Pichlíková odkaz Michaila Čechova nejen kriticky zkoumá a studuje, ale zároveň jej sama 'zakouší' ve vlastní umělecké a pedagogické praxi. Výsledkem je text, který jednotlivé prvky Čechovovy metody na jedné straně podrobuje důkladnému historickému a scénologickému bádání, na druhé straně se také zamýšlí nad jejich platností a aplikovatelností v současné herecké výchově.

Lenka Pichlíková Čechovův pedagogický odkaz a působení zkoumá z několika hledisek. Staví je do návaznosti na tradici herecké výchovy a tvorby založené a udržované v Moskevském uměleckém divadle, soustřeďuje se však i na prvky, které jsou v Čechovově metodě zcela originální. Zkoumá také Čechovova východiska, která hledá jak v jeho umělecké zkušenosti, tak v duchovním životě a životní filozofii ovlivněných antropozofií. Věnuje se vizuálnímu aspektu Čechovovy pedagogické činnosti a zároveň její vývoj nahlíží z perspektivy neustálého dialogu pedagoga s žákem, který je sám o sobě zdrojem reflexe. V neposlední řadě se Lenka Pichlíková zaměřuje na jistou universalitu Čechovovy tvůrčí metody, kterou spatřuje v její kompatibilitě s dalšími tvůrčími metodami více či méně volně vyvěrajícími z okruhu odkazu K. S. Stanislavského.

Práce je členěna do čtyř kapitol. První, nazvaná „Pedagogická a dramatická metoda Michaila Čechova“ se věnuje popisu Čechovovy metody a jejích jednotlivých prvků. Autorka zde jednak zkoumá vývoj metody v průběhu Čechovova života a životních peripetií, jednak se zamýšlí nad vztahem jednotlivých prvků k odkazu K. S. Stanislavského (např. – ve zkratce – nahrazení afektivní paměti hercovou představivostí nebo soustředění se na tělesné pocity spíše než na emoce atd.). Tyto úvahy rozvíjí velice srozumitelně a jasně, přičemž se vždy opírá o konkrétní příklady. Zároveň vychází ze skutečně hlubokého a praktického porozumění oběma systémům herecké tvorby. Zvláštní prostor je zde věnován psychologickému gestu, dle autorky

úhelnému kameni Čechovovy techniky, a zkoumání vlivu antropozofického myšlení podle Rudolfa Steinera.

V druhé kapitole se autorka věnuje srovnání postupných vydání Čechovova spisu *O herecké technice* a detailně rozebírá jednotlivé změny a prvky vývoje v textu. Tato komparativní studie je opět vedena striktně v duchu aplikovaného výzkumu, neboť historické, scénologické a překladatelské bádání se zde staví do služeb pedagogických cílů a potřeb.

Ve třetí kapitole, nazvané „Studium Čechovovy herecké techniky“ Lenka Pichlíková popisuje a rozebírá vlastní cestu k Čechovově metodě, způsob, jakým doplnila a obohatila její předchozí herecké vzdělání, i nové obzory, které se jí proniknutím do Čechovovy tvůrčí techniky otevřely. Zpětně se ohlíží i za svým pražským vzděláním a působením, přičemž poutavě evokuje jednotlivé konkrétní zkušenosti, které se později aktualizovaly při setkání s Čechovovou technikou. Toto setkání ostatně Lenka Pichlíková vnímá jako vrchol svého uměleckého i pedagogického rozvoje. Podrobně také rozebírá svou spolupráci s asociací MICHA, přičemž se v obecné rovině zamýšlí nad otázkou předávání určité tvůrčí metody bez vertikální hierarchie a pluralitním způsobem, tj. několika osobnostmi najednou.

V poslední, čtvrté kapitole s názvem „Výuka Čechovovy metody“ Lenka Pichlíková předkládá vlastní ‘scénář’ jednosemestrálního intenzivního kurzu zaměřeného na předání Čechovovy techniky studentům herectví. Tento detailně vypracovaný program obsahuje jak přednášky, tak konkrétní cvičení a umožňuje sledovat jednotlivé fáze pronikání do této tvůrčí metody. Tato část dizertace je jedinečná díky zcela originálnímu způsobu, kterým propojuje umělecký a pedagogický výzkum; v českém akademickém kontextu by proto bylo lze ji považovat za práci habilitační. Přínos této kapitoly kromě metodologické originality spočívá i v prepisech jinde nepublikovaných textů a novém překladu (do angličtiny) kapitoly o psychologickém gestu, který Lenka Pichlíková pořídila z jediné verze, kterou Michail Čechov napsal ve své rodné ruštině.

Dizertaci doplňuje velice obsáhlá přílohová část, která čtenáři umožňuje jednak lepší orientaci v problematice (chronologie Čechova života; slovník klíčových pojmů jeho techniky atd.), jednak detailnější proniknutí do některých otázek tím, že přináší mimo jiné prepisy Čechovových lekcí, z nichž některé dosud nebyly publikovány. Celým textem dále provází bohatý obrazový materiál, který sice není vždy v přímém vztahu ke konkrétní probírané látce, i tak ale textu prospívá.

Celkově lze dizertaci Lenky Pichlíkové hodnotit jako vysoce nadprůměrnou. Na jedné straně se vyznačuje přísnou vědeckou rigorózností, na druhé straně se jedná o velice čtivý text,

místy až beletrický. Lenka Pichlíková staví jednak na hlubokých a detailních znalostech jednotlivých materiálů a kontextů, v nichž vznikly, jednak na vlastních bohatých uměleckých i pedagogických zkušenostech, přičemž dokáže velice srozumitelným a jasným způsobem čerpat z obou okruhů najednou. Dalo by se říct, že vlastně přebírá základní princip Čechovy tvůrčí techniky, tedy fakt, že při definici jednotlivých principů i při hledání způsobů jejich předávání vždy vycházel z vlastních prožitků. V našem kontextu je tato dizertace přínosná navíc i tím, že informuje o způsobu herecké výchovy v USA; upřímnost a otevřenost, s jakou nás Lenka Pichlíková nechává vstoupit do vlastní pedagogické 'kuchyně', je obdivuhodná a velice cenná. Jedná se tedy o práci inovativní nejen svým obsahem, ale také metodou, a případný překlad do češtiny (alespoň některých částí) by byl skutečně žádoucí a přínosný jak pro studenty, tak pro pedagogy a badatele.

Práci doporučuji k obhajobě. Navrhované hodnocení: A.

Praha, listopad 2020

Doc. Mgr. Jitka Goriaux Pelechová, Ph.D.

Otázky:

- V celé práci prezentujete Čechovu tvůrčí hereckou metodu jako zcela univerzální. Setkala jste se přesto někdy během své umělecké a/či pedagogické praxe s případem, kdy tato technika nevedla k žádanému cíli? (Tedy samozřejmě z důvodů spjatých s její vnitřní podstatou.) Pokud ne, dovedete si takový 'limit' této techniky představit?
- Zabýváte se mimo jiné problematikou předávání určité tvůrčí a pedagogické metody pluralitním způsobem v horizontální hierarchii. Jak se v tomto kontextu situujete vy sama? V čem spatřujete svůj vlastní přínos této technice a jejímu předávání?